

Onderwijsprofiel

VOS-erkende instituten

'huidige en toekomstige situatie'

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Vereniging Opleidingsinstituten Sportmassage (V.O.S.).

Leeswijzer

VOS: *Vereniging Opleidingsinstituten Sportmassage*

“De VOS is een vereniging van morele opleiders die de kwaliteit van het onderwijs als beleidsprioriteit stelt”

NBSM: *Nederlandse Brancheorganisatie van Sportverzorgers en masseurs*

NESM: *Nederlandse Examenstichting voor Sportverzorging en -massage*

Opleider: *eigenaar van een VOS-opleidingsinstituut*

Onderwijsinstelling: *school welke voorziet in onderricht in sportverzorging en massage (Vos-instituut maar ook aangesloten ROC of CIOS)*

Erkend instituut: *door de VOS gecontroleerde onderwijsinstelling waardoor het lidmaatschap van de VOS is verworven*

Georganiseerd onderwijs: *onderwijs door de VOS-instituten*

Sportverzorging en massage: *voorheen sportmassage, beide onderdelen hebben zich gedifferentieerd en gespecialiseerd*

Gecertificeerde docent: *leerkracht die aan een door de VOS gestelde kwaliteitseis heeft voldaan*

Curriculum: *leerplan; omschrijving van onderwerpen die opgenomen zijn in de cursus*

Competentie: *is een omschrijving van bekwaam handelen, dat zichtbaar wordt in gedrag en/of resultaten van gedrag door een beroepsbeoefenaar. Een competentie is een samenhangend geheel van kennis, vaardigheden, houdingen en andere persoonlijke kwaliteiten waarover een individu beschikt en die hem in staat stellen op een adequate wijze taken uit te voeren, oplossingen te vinden en te realiseren tijdens de beroepsuitoefening.*

Competentiegericht onderwijs: *onderwijsvorm waarbij de competenties waarover de beroepsbeoefenaar in het praktijkveld dient te beschikken, overeenkomen met de eindtermen van de opleiding.*

Voor hij gelieve ook zij te lezen, zoals sportverzorger –masseur mnl/vrl.

Inhoud

	pagin		
		voorwoord	1
Deel 1	1.1.	achtergrond en onderzoeksopzet	1
	1.2.	onderzoeksvragen	1
	1.3.	onderwijsprofiel	2
Deel 2	2.1.	inventarisatie onderwijsvormen	3
	2.1.2	onderwijsconcept	3
	2.1.2.	didactische werkvormen	3
	2.2.	conclusies	3
Deel 3	3.	aanbevelingen voor de toekomst	6
	3.1	ontwikkelingen	6
	3.2.	werkvormen	6
	3.2.1	PGO	6
	3.3.	competentiegericht onderwijs	7
	3.3.1	uitgangspunten	7
	3.4	intercollegiaal overleg	7
	3.5	verbeteringen	8
	3.6	samenvattingen en uitgangspunten	8
	4.	literatuur en bronnen	10

Voorwoord

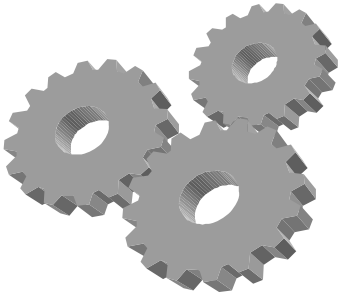

Fig 1: Relatie NBSM, NESM, VOS.

De opleiders van de VOS instituten streven binnen hun organisatie een gelijkheid in kwaliteit en kwantiteit van de inhoud van het curriculum Sportverzorging & -massage na. De eindtermen van de opleiding dienen overeen te komen met de competenties waarover de beginnende beroepsbeoefenaar dient te beschikken (competentiegericht onderwijs). Via een eerste inventarisatie is nagegaan welke onderwijsvormen de verschillende VOS-instituten hanteren en of de eindtermen, zoals beschreven in de proeve van bekwaamheid gehaald worden. Alle VOS-instituten zijn bij het onderzoek betrokken.

De opdracht voor de rapportage is gegeven door de NBSM, NESM en VOS. De inventarisatie is uitgevoerd door Ron Molders als intermediair. Het document is samengesteld m.m.v. . Dr. Jos IJkema – Paassen.

Deel 1

1.1. Achtergrond en onderzoekopzet

Het onderwijs in Nederland, zoals ook gegeven binnen de VOS instituten, is vrij. Dit betekent dat iedereen een opleiding sportverzorging en -massage mag beginnen, ongeacht de kwalificaties van de opleider. De VOS wil zich profileren als een organisatie waarin kwaliteitsverbetering en –borging een constante factor is. Instituten die zich willen aansluiten bij de VOS worden voor toelating gewogen op kwaliteit. Kwaliteit van het onderwijs en de aansluiting bij het beroepenveld moeten, ook door toekomstige studenten, direct gerelateerd worden aan de VOS instituten. Aangezien de instroom van studenten samenhangt met de bekostiging van de particuliere opleidingsinstituten, kan een duidelijke profilering een positieve bijdrage leveren.

Nederland telt in totaal 15 VOS-instituten verdeeld over ruim 30 vestigingsplaatsen. Een relatief groot aantal geslaagden volgt direct, of na enige jaren één of meerdere applicatiecursussen.

De missie van het VOS luidt als volgt:

“De VOS wil bijdragen aan de vooruitgang en de ontwikkeling van het onderwijs in sportverzorging en -massage. Zij biedt haar leden de vrijheid onderwijsactiviteiten en initiatieven te ontplooien en vereist dat de leden de daarbij door de gemeenschap vastgestelde ethische normen en internationaal vastgestelde maatstaven in acht nemen. Zij houdt rekening met de actuele maatschappelijke behoeften en ontwikkelingen. Tegen die achtergrond leiden VOS-instituten studenten op, waarbij de nadruk ligt op het ontwikkelen van competenties die de sportverzorger/masseur moet bezitten om te kunnen functioneren binnen een multidisciplinair team van onder andere artsen, fysiotherapeuten en trainers.”

1.2. Onderzoeksvragen

De VOS instituten voeren een eenduidige huisstijl en hebben een gezamenlijke website. Instructie en begeleiding van instituten en docenten is ook via de organisatie geregeld. Op dit moment staat het formuleren van een algemeen onderwijsprofiel hoog op de agenda.

Met dit onderwijsprofiel laat de VOS zien dat het door de instituten gegeven onderwijs inhoudelijk met de tijd meegroeit en didactische ontwikkelingen op onderwijsgebied ingebed worden in het profiel.

Ontwikkeling van het beroepsveld is een wezenlijk onderdeel dat invloed heeft op het onderwijsprofiel en het beleid van de VOS.

De concrete onderzoeksvragen luiden:

- *Inventarisatie van de onderwijskundige stand van zaken van de VOS instituten en het formuleren van een gewenst opleidingsprofiel ter bespreking binnen het VOS bestuur en -instituten.*
- *Op welke wijze geven de Vos-instituten invulling aan competentiegericht onderwijs?*
- *Hoe kunnen we het onderwijs aantrekkelijk maken voor onze studenten.*

1.3. Opleidingsprofiel

Een opleidingsprofiel bevat de eindkwalificaties die beschrijven welke beroepsactiviteiten de afgestudeerde als beginnend beroepsbeoefenaar in staat is uit te voeren. In het curriculum worden de verschillende vakken tot in detail beschreven. Een ander aspect is het beschrijven van de wijze van lesgeven en het toetsen van de competenties. Er zijn een groot aantal vakken binnen de opleiding sportverzorging en -massage die hoorcolleges en demonstraties rechtvaardigen. Echter om studenten competenties aan te leren die nodig zijn in het werkveld moet de student ook vaardigheden aangeleerd worden zoals communicatieve vaardigheden, zelfreflectie en doelgericht handelen.

De doelstelling van de opleiding is:

“De primaire doelstelling van de opleiding sportverzorging en -massage is om een sportverzorger - masseur op te leiden, die in staat is om adviezen en maatregelen te treffen die sportblessures doen voorkomen. Vanzelfsprekend moet de opleiding voldoen aan de voorwaarden zoals gesteld in het Beroepscompetentieprofiel NBSM waarbij de werkzaamheden van de sportverzorger –masseur zijn onderverdeeld in 8 kerntaken. Daarnaast besteedt de opleiding extra aandacht aan de massage zoals die gegeven wordt aan sporters maar ook aan niet sporters, dit meer in het kader van de algemene lichamelijke ontspanning en welbevinden. Het profiel van de opleiding is gebaseerd op de algemene eindtermen van het beleidstraject sportmassage 2000. De uitkomsten van deze studie zullen daar waar nodig toegevoegd worden.

Deel 2

2.1. Inventarisatie onderwijsvormen

2.1.1 Onderwijsconcept

Een onderwijsconcept geeft aan hoe de leerstof is georganiseerd. In het didactische stramien worden de volgende organisatievormen van onderwijs onderscheiden:

Vakgericht onderwijs

1.themagericht onderwijs

2.projectonderwijs

3.probleemgestuurd onderwijs

4.modulaironderwijs

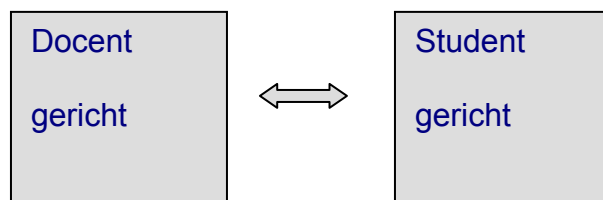
5.competentiegericht onderwijs

Bij de beschrijving van de onderwijsconcepten van de VOS-instituten is gekeken naar hoe het curriculum georganiseerd is. Het is gebleken dat een combinatie van bovenstaande onderwijsconcepten gebruikt wordt. De onder 3 en 4 genoemde zijn overheersend met 5 wordt geëxperimenteerd.

2.1.2 Didactische werkvormen

Bij de inventarisatie van de didactische werkvormen is gekeken naar de organisatie van de interactie.

Didactische werkvormen zijn die activiteiten die door de docent of de studenten of tegelijkertijd door beide uitgevoerd worden om de doelstellingen zo efficiënt mogelijk na te streven en te bereiken. Getracht is om de werkvormen in te delen naar de mate waarin de student of docent centraal staat in het onderwijs. Het eerste noemen we het studentgericht onderwijs; het tweede noemen we docentgericht onderwijs. In tabel 1.1. staan de verschillende werkvormen ingedeeld op basis van de gerichtheid. Bij onderwijsvormen als hoorcollege (frontaallessysteem) is het de docent die de doelstellingen van het hoorcollege bepaalt en ook de inhoud van de werkvorm en grotendeels het woord heeft. Bij vormen die deels studentgericht en deels docentgericht zijn, komt de invloed/bijdrage van beide kanten. Bijvoorbeeld bij een werkvorm als werkcollege, is het de docent die de inhoud bepaalt. Studenten hebben invloed omdat er ruimte zal zijn om hun problemen te behandelen en studenten ook veel aan het oefenen zullen zijn. Bij studentgerichte werkvormen is het de student die bepaalt hoe de inhoud eruit ziet (bijvoorbeeld bij een scriptie of werkstuk), zelf actief is (bijvoorbeeld bij een referaat of zelfstudie) of invloed heeft op de kennis die opgedaan wordt (bijvoorbeeld bij probleemgestuurd onderwijs). Opgemerkt moet worden dat deze indeling een hulpmiddel is om de werkvormen van elkaar te onderscheiden. De indeling is relatief: bij bijvoorbeeld studentgerichte werkvormen staat de student centraal; de docent scheidt echter nog steeds het kader waarin geleerd wordt. De ene werkvorm kan bij het ene instituut bovendien een veel studentgerichter karakter hebben dan bij het andere instituut.

Tabel 1.1 Werkvormen en wijze van gerichtheid

Wijze van gerichtheid	Voorbeelden van didactische werkvormen
Docentgericht	Hoorcollege Demonstratie Seminar
Docent- en studentgericht	Discussie Groepsgesprek Werkcollege Werkgroep Practicum Simulaties
Studentgericht	interactief (gedeeld: computer- en studentgecentreerd) Zelfstudie Werkstuk PGO Stage Afstudeerscriptie Responsiebijeenkomsten Reflectiegesprekken

De inventarisatie van de onderwijsvormen binnen de VOS is gebaseerd op voorgaand model. Echter, de invulling van de werkvorm hangt zeer nauw samen met de inhoud van het onderwijs en opvattingen over het onderwijs. De praktijkvakken worden bij de meeste instituten gegeven in een demonstratie/practicum cyclus. De docent demonstreert en tijdens de practica proberen de studenten zich de vaardigheden eigen te maken. In het VOS-beleid wordt geadviseerd dat de nominale studieduur van een opleiding tot sportverzorger -masseur 9 maanden is. Het advies wordt door de meeste instituten gehanteerd. Echter, de wijze waarop elk studiejaar in kleinere eenheden wordt verdeeld, verschilt sterk tussen de instituten. Er is een grote verscheidenheid is tussen de instituten over de indeling van het studiejaar. De ene opleiding kiest voor trimesters, de andere voor semester of voor blokken of leseenheden (modules). Het aantal contacturen per onderdeel vertoont slecht een kleine spreiding.

indicatie contacturen per onderdeel

Anatomie	15 - 20 uur
Fysiologie	15 - 20 uur
Hygiëne	3 – 6 uur
Theorie sportmassage	3 – 6 uur
Theorie sportverzorging	3 – 6 uur
Actoren in de sportgezondheidszorg	3 uur
Praktijk sportmassage	25 - 30 uur
Praktijk sportverzorging	30 - 35 uur

2.2. Conclusies

Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen van de inventarisatie:

Conclusie 1:

De instituten aangesloten bij de VOS hebben elk hun eigen visies en doelstellingen omschreven.

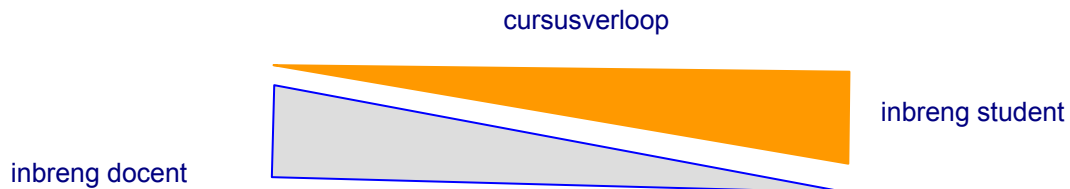
Conclusie 2:

Er worden nog steeds veel traditionele onderwijsvormen gebruikt door de Vos instituten. Echter, ook het onderwijs komt merkbaar onder invloed van moderne stromingen. Opleiders van VOS-instituten ontwikkelen via intercollegiaal overleg nieuwe werkvormen zoals beschreven in PGO, competentiegericht onderwijs en vaardighedenonderwijs. Ook treedt er in toenemende mate clustering van vakken op.

Conclusie 3:

De VOS werkt aan competentiegerichtheid (dat wat het praktijkveld vraagt).

- Bij sommige instituten is een variëteit aan werkvormen te zien, maar dit geldt niet voor alle instituten.
- Naast het aanleren van kennis en vaardigheden is er ook steeds meer aandacht voor attitudes.
- Bij een gering aantal instituten kunnen studenten door middel van evaluaties invloed uitoefenen op de kwaliteit van het onderwijs.
- De keuzevrijheid voor applicatiecursussen door studenten loopt per instituut uiteen.
- Bij ieder instituut is sprake van begeleiding van studenten, zeker in het begin van hun studieperiode. In de latere fase treedt de docent meer als coach op (stimulerend, sturend).

Deel 3 Aanbevelingen voor de toekomst

3.1. Ontwikkelingen binnen de opleidingsinstituten en de opleiding sportverzorging en -massage

Na het volgen van de basisopleiding sportverzorging en –massage wordt een her-scholingscursus georganiseerd elke 4 jaar. Hieraan is een licentie gekoppeld (kwaliteitsborging).

De opleiding bestond tot voor kort uit de basisopleiding sportverzorging en –massage. Door de toenemende vraag van studenten naar alleen het deel massage is een kleinschalige opleiding ontwikkeld onder de titel “Klassieke massage”. Deze opleiding wordt ondergebracht in de beschrijvingen van de (applicatie) cursussen van de VOS instituten. De VOS instituten bieden vele applicatiecursussen voor studenten die hun kennis en vaardigheden willen uitbreiden. Te noemen zijn de cursus Manuele Lymfdrainage, Bindweefselmassage en Blessurepreventie. De VOS organiseert ook centrale cursussen zoals de cursus “Hersteltrainer” speciaal bedoeld voor sportverzorgers die zich verder willen bekwamen in de begeleiding van sporters die na een blessureperiode terugkeren. Buiten deze cursussen, die geaccrediteerd worden door de NBSM worden workshops en thema-avonden georganiseerd zoals Bowentechniek, Stoelmassage en Hotstonemassage.

Met het in het leven roepen van de “World Board of Sport Massage and Sports First Aid (WBSS) is er contact met zusterorganisaties in het buitenland en heeft het VOS onderwijs een mondiaal karakter gekregen. Een “certificate supplement” in verschillende talen kan aangevraagd worden na het met goed gevolg afleggen van de Proeve van Bekwaamheid van de NESM.

VOS-instituten bieden studenten een verscheidenheid aan opleidingen, die niet voltijds zijn, maar in deeltijd (cursorischonderwijs). De studiebelasting ligt globaal als volgt:

Conta	cturen	periode	thuisstudie	niveau
Klassieke massage	30-35	10 weken	1 uur per dag	VMBO4
Sportverzorging en –massage	105-130	9 maanden	1 uur per dag	MBO
Applicatiecursussen	10-40	1-3 maanden	1 uur per dag	HBO
Beroepsoverstijgende cursussen	35-45	3-4 maanden	1 uur per dag	HBO

Het niveau, aangegeven in deze tabel, geeft het aanbevolen instapniveau aan. Het is *niet* het eindniveau van de opleiding. Bij de formulering van de instapniveau's moeten de volgende aspecten in acht genomen worden:

- Het succesvol afronden van een opleiding is een combinatie van motivatie en intelligentie. Bij de studenten die de opleiding sportverzorging en -massage doen is de motivatie hoog.
- De opleiding wordt ook veelvuldig door oudere studenten gevolgd, waarbij het onmogelijk is het niveau van de oudere onderwijsvormen in Nederland te vergelijken met de huidige.

3.2. Werkvormen

Uit de inventarisatie blijkt dat het onderwijs zoals op dit moment gegeven wordt nog voornamelijk bestaat uit het geven van hoorcolleges voor de theoretische vakken en de praktijkvakken via demonstratiecolleges met aansluitende practica worden onderwezen.

Waar in de toekomst meer nadruk op gelegd dient te worden is de integratie van de theoretische en praktische kennis. Deze vaardigheden kunnen aangeleerd worden met concepten uit het *probleemgestuurd onderwijs (PGO)*. De student moet de aangeboden kennis leren te integreren tot een competentie. Dit houdt tevens in dat de aankomende sportverzorger communicatieve vaardigheden dient te bezitten en in staat moet zijn de sporter/cliënt het doel van handelen uit te leggen.

3.2.1 Probleem Gestuurd Onderwijs

Bij probleem gestuurd onderwijs wordt een probleembeschrijving als uitgangspunt van het leerproces genomen. In groepjes wordt het probleem geanalyseerd. Door het analyseren en bediscussiëren van een

probleem leren studenten hoe ze in de praktijk te werk kunnen gaan. Het analyseren van het probleem leert ze de wegen kennen waar extra informatie verkrijgbaar is. Doordat het probleem een bepaald kennisniveau veronderstelt, leren studenten hun tekorten in kennis te zien. Tijdens de discussie met medestudenten leren studenten communicatieve vaardigheden. Uit onderzoek is gebleken dat actieve betrokkenheid van de lerende sneller tot een competentie leidt dan het “met de paplepel ingieten” (Glaser 1991).

Het PGO laat studenten problemen of taken oplossen. De voorwaarden waaraan de taken moeten voldoen zijn:

- Aansluiten bij voorkennis van studenten
- Aansporen tot uitdiepen en verklaren van de taak
- Relevant probleem of relevante situatie
- Aansporen tot zelfwerkzaamheid
- Motiverend zijn

Het PGO kent verschillende type taken

- De probleemtaak- het doel is dat de student de achterliggende structuren en mechanismen leert verklaren en begrijpen. Een probleemtaak bestaat uit een neutrale beschrijving van een aantal verschijnselen die in hun onderlinge samenhang verklaard dienen te worden.
- De strategietaak- het doel van de strategietaak is de student te leren om, op basis van kennis en begrip van achterliggende processen en situaties, rationele beslissingen te nemen met betrekking tot het denken en handelen bij de toekomstige beroepsuitoefening. In de strategietaak staat de vraag centraal: “ wat moet er in de gegeven situatie gedaan worden en waarom?”
- De discussietaak- het doel van de discussietaak is de student te leren kritisch te reflecteren over normen en waarden van het toekomstige beroep, de maatschappij of zijn of haar persoonlijke normen en waarden. Bij een discussietaak is het niet de bedoeling dat studenten een oplossing formuleren voor de problemen zoals beschreven in de taak.

3.3 Competentiegericht onderwijs

Een centrale doelstelling van de VOS is het afleveren van mensen die goed voorbereid en toegerust zijn op het functioneren in de beroepspraktijk. Dat betekent dat in het gehele curriculum veel aandacht wordt gegeven aan het aanleren en oefenen van vaardigheden. Het verhogen van de persoonlijke competentie ten aanzien van het omgaan met complexe vraagstukken, evenals het verbeteren van de bekwaamheid om in het praktijkveld te kunnen opereren en optreden, lopen als een rode draad door het curriculum.

3.3.1 Uitgangspunten

De filosofie achter het competentiegericht onderwijs berust op de volgende uitgangspunten:

- Vaardigheden zijn niet los te koppelen van kennis en inzicht. Het gaat erom dat studenten in toenemende mate in staat zullen zijn de verworven kennis en inzichten te mobiliseren in hun praktisch handelen.
- Het ontwikkelen van een professionele attitude is essentieel. Studenten dienen gedurende de opleiding hun gevoel voor het functioneren in de praktijk te ontwikkelen. Reflectie op *gesimuleerde* (praktijk)ervaringen (authentieke context) en ethische kwesties rond professioneel handelen zijn daarbij van groot belang.
- Prognose en beoordeling krijgen aandacht. Teneinde het competentieniveau van studenten te kunnen vaststellen worden studenten via feedback van de docent en zelfevaluatie bewust van het bereikte niveau.

3.4 Intercollegiaal overleg

Het intercollegiaal overleg heeft haar visie op het onderwijs geformuleerd.

“De VOS beschouwt de inzet van intercollegiaal overleg primair als een middel om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Het verdelen van taken voor de vernieuwing van het onderwijs leidt tot een win-win situatie voor de opleiders

3.5 Verbeteringen

Het is de bedoeling van het VOS het onderwijs op vier fronten te verbeteren:

- ✓ verrijking van het bestaande onderwijs door het ontwikkelen van taken, zoals geformuleerd in PGO, waarbij het doel het ontwikkelen van (beroeps)competenties bij de student is.
- ✓ inhoudelijke verrijking van de leeromgeving via instructie aan docenten (beleidsproject teaching the teachers);
- ✓ verbetering van de processen in het onderwijs en de ondersteuning daarvan;
- ✓ versterking van het praktijkgerichte (competentiegericht) karakter van de opleiding.

3.6 Samenvatting en uitgangspunten

Dit rapport geeft het kader aan waarbinnen het onderwijs van de VOS vanaf 2006 wordt ontwikkeld en uitgevoerd. Het geeft richting aan lopende en komende onderwijsinnovaties. Het bevat definities en uitwerkingen van een aantal centrale begrippen die daarbij een rol spelen. Goede voorbeelden uit de praktijk van vandaag en ambities voor de toekomst zijn de bouwstenen van het onderwijsprofiel. De ontwikkelingen van het onderwijs zijn gebaseerd op de volgende uitgangspunten. De *samenleving* vraagt om:

- » gekwalificeerde professionals, geboden door het bepalen van het eigen eindniveau d.m.v. applicatiecursussen.
- » professionals met een maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en een multiculturele en internationale oriëntatie (sportverzorging op nationaal en internationaal niveau).
- » professionals met een brede achtergrond die flexibel inzetbaar zijn maar tegelijkertijd ook expert zijn in specifieke functies. Te verwezenlijken door sportspecifiek onderwijs.
- » professionals die kunnen functioneren in relevante teams (het werken in technisch-, tactisch- en medisch kader)
- » professionals die in staat zijn hun competentieontwikkeling te sturen voor verdere studie, beroepsuitoefening en maatschappelijke participatie (doorgroei en beroepsoverstijging)
- » professionals die hart hebben voor hun werk en in staat zijn tot dienstverlening op maat. (sociaalvoelend en bekwaam)

Een actieve bijdrage leveren aan de innovatie van de beroepspraktijk betekent:

- » dat onderwijs van meet af aan sterk gerelateerd is aan de ontwikkelingen binnen de beroepspraktijk
- » dat studenten in hun opleiding geconfronteerd worden met een brede kennisbasis over de actuele stand van de ontwikkeling van de beroepspraktijk en leren daarin hun bijdrage te leveren.

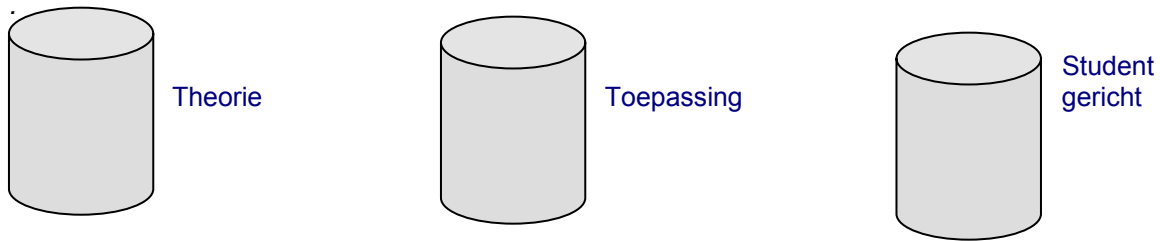
Competentiegericht in het kort:

- » VOS-instituten trachten vorm te geven aan competentiegericht onderwijs
- » de VOS-instituten formuleren, valideren en actualiseren de competenties in nauwe samenspraak met het beroepsveld (NBSM)
- » competentiegerichte toetsing en beoordeling (NESM) zijn afgestemd op - en vormen onderdeel van - competentiegericht leren (VOS)

Werken aan een sterke leeromgeving betekent:

- » elk VOS-instituut maakt gebruik van leeromgevingen waarin de student in toenemende mate geconfronteerd wordt met authentieke beroepssituaties.
- » een geïntegreerde digitale leeromgeving ondersteunt:
 - * simulaties van beroepssituaties;
 - * de optimale toegang van studenten tot alle relevante kennisbronnen;
- » de portfolio voor het opslaan van productinformatie en reflecties;

- » de manier waarop studenten een bijdrage leveren aan het onderwijs door betrokken te blijven via een lidmaatschap van de NBSM. Zo ontstaat feedback vanuit de praktijk en hebben studenten invloed op het VOS-onderwijs;
- » docenten inspireren, adviseren en begeleiden studenten in hun leerproces. Vanuit hun eigen betrokkenheid bij de beroepspraktijk functioneren docenten als kennisexpert op hun vakgebied. Zij hebben een voorbeeldfunctie als het gaat om de kernwaarden van de VOS. Uiteraard heeft de VOS veel aandacht voor de professionalisering van docenten.

De drie pijlers uit het VOS-concept: theorie, toepassing en studentgerichtheid zijn duidelijk terug te vinden in het onderwijsprofiel van de VOS-instituten. De aandacht voor de theorie is terug te vinden in het curriculum. Het toepassingsgericht deel is zichtbaar in nadruk op het aanleren van elementaire kennis en vaardigheden en het oplossen van (praktijk)problemen. De studentgerichtheid van het VOS-onderwijs is terug te vinden in de persoonlijke begeleiding en het vervolgonderwijs waarbij studenten de vrijheid krijgen om zelf het eindniveau te bepalen.

4. Literatuurverwijzing en bronnen

Á
 Ö [(a • EÖÜ) \ | \) EÖ) ä [] * ÖP ÖÖ [] • d ~ & a Ä ç Ä a ^) Ä Ä | : à \ ^ { * ^ • c ~ | a Ä } a ^ , a EÖFJJJDÖ [:] ä * ^) KÄ [| c ! • EÖ [| a @ - EÄ
 Á
 Ö | a ^ | EÖ EÖ @ Ä a c | ä * Ä Ä @ Ä | a a } • @ Ä Ä c ^) Ä @ Ä a ^) & Ä Ä Ä a ^) ä * Ä ä ä Ä *) a Ä } Ä } Ä a ~ & a a } a Ä | a a a EÖFJJJDÖ ^ a) ä * Ä
 a ä Ä Ö • d ~ & a } EÄ F G J E T | EÄ
 Á
 Ö \ | a •) | a Ä | : | d a • a ^ Ä Ö E E E F J J I Ä Ö E E F Ä [: | Ä Ä Ä] \ | a ä ä * Ä Ä c Ä | : | c ! : [| * Ä | Ä { a • ^ ~ | Ä U Ü EÄ
 Á
 Ö U Z EÄ \ | : * | \ | Ä Ö [&) c) Ä U } a ^ , a : a a ^) EÖ F J J I EÖ Ö a a a a & @ Ä a a ^ { ^ & { EÖ ^ \ | à [| * Ä a ^ c ^ | a U Ü a a } EÄ
 Á
 Ö | , ^ & EÖ EÖ Ä Ä | [[] EÖ EÖ F J J I EÄ U } a ^ , a \ ~) a ^ EÖ ^) Ä ^) } a a a a Ä [: | Ä | [^ • • ä } a ^ EÖ [:] ä * ^) KÄ [| c ! • EÖ [| a @ - EÄ
 Á
 Ö T [^ • c Ä U & @ a EÖ F J J I EÄ U | a \ ^ { Ä Ö • c ~ | a Ä U } a ^ , a EÄ
 Á
 Ö Ö ä a c ! { ^) Ä } Ä ^ | a [^ | \ | Ä U Ü F J I | EÖ E E E EÄ
 Á
 Ö Ö c a ^) ^ a ^) Ä Ö E E E Ä Ö U T EÄ
 Á
 Ö Ö \ | ^) • & { } ^ c) a | : | a | Ä Ö U T Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Ü | : ^ c ^ Ä ç Ä Ä ^ , a a a @ a Ä Ö U T Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö P a ä \ a a ä * Ä a Ä Ä Ä | : ^ c ^ Ä ç Ä Ä ^ , a a a @ a Ä Ö U T Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö X U Ü E E \ | a a a * • a ^ \ | a a a a a * ^) a a Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Ö \ : a ^) | a Ä Ä ^ a Ä Ä Ö U T EÄ U Ü Ä) Ä Ö U T Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö S , a a a a @ a ä \ | Ä Ä Ö U T Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Ö \ : a a a a a ^ ~] | \ | ^) a Ä Ö U T Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Ö Ö U Ä [: | Ä] \ | a a ^ • Ä } Ä [&) c) Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Ö Ö U Ä [: | Ä c a ä ä a a ^) Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Ö | : & @ ! ^ • Ä ç Ä Ä U Ü Ä • a c ^) Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö X U Ü E E Ö U T EÄ Ö U T Ä \ : a ^) | a ^ Ä | : & @ ! ^ Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Y ^ a • a • Ä ç Ä Ä U Ü Ä • a c ^) Ä Ö E E E EÄ
 Á
 Ö Ü | : | d a • a ^ Ä Ä | : c ä \ | a ä * Ä Ä a ^ : [\ | Ä a a Ä Ä & @ a ^ | Ä Ä Ä Ä | c ä a Ä | : * Ä [: | Ä] | : c ! • EÖ P U Ü | ^ c ^) a Ä) Ä Ö \ :] a @ a Ä
 P | c ^ { a ^ | Ä F J J J Ä E \ E EÄ U | a a Ä E EÄ a * ^ | a [^ d E EÄ a • Ä | Ä) Ä E E E Ä ^ • c @ - EÄ
 Á
 Á
 Á

👍 **Ä** \ | a a a \ | a a a Ä Ä ^ Ä U Ü E E • a c ^) Ä
 Á

Á
 Á
 Á
 X U Ü Ä ^ & ^ a a a a Ä
 Á
 Ö @ E Ö U & @ [c Ä Ä \ | a a] EÄ
 Ö : ^) | a a a Ä EÄ
 Ì € G Ä Ö Ä , [| \ | Ä
 c | K E H E E I I H € G
 , , , E E [:] \ | a a a * ^) E | ÄÄ
 Á
 Á
 Á

Á
 Á
 Á

Á Á Á Á
 Á Á Á Á

XUÜE } a ^ , a | : | a | Ä Ä U Ü Ä Ö E E E EÄ